

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/202070,Pawel-Popiel-Aleksander-Zabczynski-Zolnierz-ze-srebrnego-ekranu.html>

27.02.2026, 00:51

Paweł Popiel: Aleksander Żabczyński. Żołnierz ze srebrnego ekranu

Aleksander Żabczyński, jeden z najpopularniejszych polskich aktorów teatralnych i filmowych dwudziestolecia międzywojennego urodził się 24 lipca 1900 r. w Warszawie, jako syn śpiewaczki operowej Zofii Florentyny Ostrowskiej i Aleksandra Daniela Żabczyńskiego, pułkownika armii rosyjskiej i generała dywizji Wojska Polskiego.

[Film Kultura Monte Cassino Polskie Siły Zbrojne poza krajem Polskie wojsko](#)

24.07.2026

Wybuch I wojny światowej i powołanie ojca do armii rosyjskiej oznaczały dla całej rodziny częste przeprowadzki: do Smoleńska, Saratowa, Wołogdy, wreszcie do Sum, skąd Żabczyńscy powrócili do Warszawy.

30 lipca 1920 r. Aleksander wstąpił do Szkoły Podchorążych Artylerii w Poznaniu, ukończył kurs oficerów zawodowych i otrzymał przydział do baterii zapasowej I Pułku Artylerii Przeciwlotniczej w stopniu podchorążego. Mimo wysokich ocen ze strony przełożonych 15 maja 1922 r. został przeniesiony do rezerwy.

Aktor-rezerwista

To właśnie wtedy odkrył swoją prawdziwą pasję – teatr i aktorstwo. Uczęszczał do Warszawskiej Szkoły Gry Sceniczno-Filmowej Niny Niovilli, brał udział w zajęciach Koła Sztuki Dramatycznej. Jesienią 1922 trafił do Instytutu Reduty. Najprawdopodobniej zadebiutował epizodyczną rolą przekupnia w sztuce pt. „Judasza” Kazimierza Przerwy-Tetmajera. Pierwszymi istotniejszymi rolami aktora były: Archanioł Gabriel i Chleburad w „Pastorałce” Leona Schillera w grudniu 1922 r.

W lipcu 1925 r. Aleksander Żabczyński wezwany został na sześciotygodniowe ćwiczenia w Szkole Podchorążych Artylerii, a po powrocie do Warszawy znalazł się w Teatrze Polskim. W tym samym czasie zagrał pierwszą rolę filmową w niemym obrazie pt. „Czerwony błazen”. W 1927 r. wyjechał do Lwowa, gdzie m.in. wcielił się w rolę Pana Młodego w „Weselu” na scenie Teatru Wielkiego. Następnie grał w Teatrze Miejskim oraz Teatrze Kameralnym w Łodzi, wziął udział w rewii „Kulig”, zorganizowanej przez Teatr Objazdowy z okazji I Powszechnej Wystawy Krajowej i otrzymał propozycję angażu do teatru „Morskie Oko”, gdzie spotkał Eugeniusza Bodo, Lodę Halamę, Tolę Mankiewiczównę, Lenę Żelichowską. W kolejnych latach pracował w teatrze rewiowym „Reks” (późniejszej „Wielkiej Operetce”) i w kinoteatrze Hollywood.

Równocześnie rozwijał karierę filmową pojawiając się w: „Janku Muzykancie”, w remake’ach amerykańskich filmów – „Głos serca” („*Sarah and Son*”) i „Kobieta, która się śmieje” („*The Laughing Lady*”), w „Dziejach grzechu”, „Ślubach ułańskich”, „Córce generała Pankratowa”, „Panience z *poste restante*”. Przełomowe stały się występy w „Manewrach miłosnych” (1935 r.), gdzie grał z Tolą Mankiewiczówną, oraz w „Jadzi” (1936 r.), w której partnerką Żabczyńskiego była Jadwiga Smosarska, jedna z największych ówczesnych gwiazd polskiego filmu. Próba zmiany aktorskiego *emploi* była rolą członka międzynarodowego gangu stręczycieli w filmie „Kobiety nad przepaścią”.

Grając w teatrze i filmie Aleksander Żabczyński nie przestał być żołnierzem. W 1923 r. był oficerem rezerwy Dywizjonu Artylerii Zenitowej w Warszawie, przeformowanego w 1926 r. w 1. Pułk Artylerii Przeciwlotniczej. Na stopień porucznika został mianowany ze starszeństwem z 1 stycznia 1935 r. i 16. lokatą w korpusie oficerów rezerwy artylerii.

Dzieje wojenne

W sierpniu 1939 r. został zmobilizowany do 1. Pułku Artylerii Przeciwlotniczej im. Marszałka Edwarda Rydza-Śmigłego w Warszawie. Walczył w kampanii wrześniowej, a po jej zakończeniu przedostał się do Rumunii. Internowany w obozie na Węgrzech zbiegł do Francji, gdzie wstąpił do Wojska Polskiego jako młodszy oficer 2. baterii przeciwlotniczej. 18 czerwca 1940 r. został ewakuowany do Wielkiej Brytanii, a w 1942 wysłany na Bliski Wschód, skąd przez Irak i Palestynę dotarł do Egiptu. Już jako kapitan 2. Korpusu Polskiego wziął udział w kampanii włoskiej i został ranny w bitwie o Monte Cassino. Udział w działaniach wojennych przyniósł mu m.in.: Krzyż Walecznych, Krzyż Pamiątkowy Monte Cassino, brytyjską Gwiazdę Wojny 1939–1945 i Gwiazdę Włoch, Medal Wojska (2. Korpusu), Srebrny Krzyż Zasługi.

Po zakończeniu walk przebywał w Salzburgu, pracując przy Polskim Czerwonym Krzyżu. We wrześniu 1946 r. został przewieziony wraz z 2. Korpusem do Wielkiej Brytanii, gdzie w obozie Atcham Camp koło Shrewsbury doczekał demobilizacji. W tym samym roku potajemnie przyjechał do Polski amerykańskim pociągiem Czerwonego Krzyża z zamiarem przekonania żony, aktorki Maryny Zielenkiewicz, do opuszczenia ojczyzny. Konieczność opieki nad chorą matką wykluczyła jednak tę możliwość.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Kultura, Monte Cassino, Polskie Siły Zbrojne poza krajem, Polskie wojsko

Artykuł

Aleksander Zabczyński jako adwokat Farr w jednej ze scen filmu *Kobieta, która się śmieje*, 1931 r. (fot. z zasobu NAC)

Fotografia Aleksandra Żabczyńskiego z karty repatriacyjnej, 1946 r. (fot. z zasobu AIPN)